

Sygnatura akt I C 1323/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Ś., dnia 24 września 2019 roku

Sąd Rejonowy w Świdnicy I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: (...) Aleksandra Ogrodnik

Protokolant: Magdalena Szymczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 września 2019 roku w Ś.

sprawy z powództwa **J. B. (B.)**

przeciwko **G. B., B. W. (1)**

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. odstępuje od obciążania powoda J. B. kosztami procesu;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Świdnicy na rzecz adw. M. M. kwotę 2.952 zł, w tym 552 zł podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi J. B. z urzędu;

IV. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Świdnicy na rzecz adw. Z. K. kwotę 2.952 zł, w tym 552 zł podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu G. B. z urzędu;

V. przejmuje nieuiszczone koszty sądowe na rachunek Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Świdnicy.

Sygnatura akt I C 1323/18

UZASADNIENIE

W dniu 21 listopada 2013 r. J. B. wniósł do tutejszego Sądu pozew przeciwko G. B. i B. W. (2), w którym domagał się od każdego z pozwanych zapłaty po 20.000 zł tytułem zachowku po matce A. B., zmarłej w dniu 20 kwietnia 2008 r.

W odpowiedzi, B. W. (2) wniósł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia. Zarzucił, że powód przez lata znęcał się psychicznie i fizycznie nad matką. Wielokrotnie interweniowała policja. Nie łożył na utrzymanie swojego syna G. B. i nie interesował się nim. G. B. wychowała A. B.. Spadkodawczyni chciała wydziedziczyć powoda, jednak nie zdążyła tego uczynić przed śmiercią. Z ostrożności procesowej zakwestionował wysokość dochodzonego zachowku.

Pozwany G. B., w odpowiedzi na pozew wniósł o uznanie przez Sąd powoda jako niegodnego dziedziczenia i zwrot kosztów procesu. Zarzucił, że J. B. nadużywał alkoholu i wszczywał awantury. Trwało to latami. Często interweniowała policja. Nie łożył na jego utrzymanie i nie interesował się nim. Jego opiekunem prawnym była A. B.. Po osiągnięciu pełnoletności został ustanowiony kuratorem dla babci. J. B. znęcał się nad A. B. psychicznie i fizycznie. A. B. wielokrotnie chodziła posiniaczona. Z lokalu przy ul. (...) został eksmitowany z uwagi na znęcanie się nad rodziną. Po eksmisji, powód nadal nadużywał alkoholu i był agresywny. Roztrwaniał pieniądze na libacje alkohole.

Podniósł, że wstydzi się przyznawać do ojca. A. B. chciała go wydziedziczyć ale nie zdążyła. Z ostrożności procesowej zakwestionował wysokość dochodzonego zachowku.

Postanowieniem z dnia 8 czerwca 2018 r.- z uwagi na śmierć B. W. (2) - zostało podjęte postępowanie w sprawie z udziałem jego następcy prawnego– B. W. (1) (k. 268).

Pismem z dnia 4 czerwca 2019 r. pełnomocnik pozwanego G. B. sprecyzował, że pozwany cofnął powództwo wzajemne o uznanie powoda J. B. jako niegodnego dziedziczenia. Podniósł, że w odpowiedzi na pozew, pozwany użył niewłaściwego sformułowania mówiąc o niegodności dziedziczenia przez powoda (k. 334).

Postanowieniem z dnia 17 września 2019 r. tutejszy Sąd umorzył postępowanie z powództwa wzajemnego w przedmiocie uznania za niegodnego dziedziczenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

A. B. miała 3 synów; J., B. i J.. Synem J. B. jest G. B., urodzony (...).

Dowód: bezsporne.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 12 lipca 1989 r. A. B. została ustanowiona rodziną zastępczą i opiekunem prawnym małoletniego G. B.. Rodzice małoletniego nie dawali rękopmi prawidłowego sprawowania opieki nad nim. A. B. sprawowała funkcję opiekuna prawnego i rodziny zastępczej do osiągnięcia przez G. B. pełnoletniości. Stałym dochodem rodziny była renta wnioskodawczyni w wysokości 880 zł netto miesięcznie.

Dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 12 lipca 1989 r. (k. 40 akt (...)), umowa nr (...) (k. 39- 41), postanowienie Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 19 stycznia 2004 r.(k. 71 akt o sygn. III Opm 49/88), sprawozdanie kuratora zawodowego (k. 6-7 akt (...)).

Do 1996 r. A. B. mieszkała z J. B. i wnukiem G. B. przy ul. (...) w S..

J. B. nie łożył na utrzymanie syna G. B.. Nie opiekował się nim i nie pomagał mamie w jego wychowaniu. Przez całe życie kupił synowi jeden sweter i bluzkę. Nadużywał alkoholu. Notorycznie wszczywał awantury, podczas których A. B. nie odzywała się - w obawie przed synem. Używał wobec matki słów powszechnie uważanych za obelżywe. Groził matce, że ją zabije. Awantury wszczywał zarówno pod wpływem alkoholu jak i na trzeźwo. A. B. obawiała się o własne życie oraz swojego wnuka. Często udawała, że dzwoni na policję z prośbą o interwencję, gdyż wówczas J. B. uciekał z domu.

A. B. nigdy nie odmówiła J. B. jedzenia. J. B. nie pomagał matce w wykonywaniu obowiązków domowych. Okradał matkę z pieniędzy, które przeznaczał na alkohol. Zdarzało się, że stosował wobec matki przemoc fizyczną. Często wracał do domu pijany, spraszał do domu gości, z którymi urządził libacje alkoholowe.

A. B. nie chciała zawiadamiać Policji. Miała żal do syna. Często płakała. Bała się J. B. i wstydziła jego zachowania.

Spadkodawczyni, podczas awantur, często dzwoniła po pomoc do B. W. (2), aby ten przyjechał uspokoić brata. B. przyjeżdżał z pomocą i rozmawiał z J. o jego zachowaniu, jednak rozmowy te nie przynosiły rezultatu.

Dowód: zeznania świadka A. W. (k. 202-203, e-protokół (...):33), zeznania świadka W. B. (k. 202, e-protokół (...):12:41), zeznania świadka K. R. (k. 202, e-protokół (...):17:54), zeznania świadka I. W. (k. 202, e-protokół (...):23:29), przesłuchanie G. B. (k. 354-356, 225), przesłuchanie B. W. (2) (k. 354), przesłuchanie B. W. (1) (k. 225).

W dniu 20 marca 1996 r. A. B. wniosła do Sądu o eksmisję J. B. z jej mieszkania. Podniosła, że syn jest nałogowym alkoholikiem. Pod wpływem alkoholu jest agresywny wobec niej i wnuka G. B.. Żyje wraz z dzieckiem w ciągłym strachu. J. nie łoży na utrzymanie dziecka.

Wyrokiem z dnia 25 września 1996 r., sygn. akt I C (...), Sąd Rejonowy w Świdnicy nakazał J. B., aby opróżnił, opuścił i wydał A. B. lokal mieszkalny przy ul. (...) w S..

Dowód: pozew z dnia 20 marca 1996 r. (k. 2 akt I C (...)), umowa najmu lokalu(k. 15-16 akt I C (...)), protokół rozprawy z dnia 25 września 1996 r. (k. 25-26 akt IC (...)), wyrok Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 25 września 1996 r., (k. 27 akt o sygnaturze I C (...)).

Po eksmisji powoda z mieszkania przy ul. (...), w domu zapanował spokój. Powód nachodził matkę w różnych odstępach czasu, zdarzało się, że co 2-3 miesiące, czasami 2 razy w tygodniu. Przeważnie był pod wpływem alkoholu. Wzywał matkę, wszczynał awantury. A. B. często nie otwierała synowi. Nadal nie pomagał jej w niczym. Odwiedzał matkę, aby uzyskać od niej pieniądze i jedzenie. Straszyl ją pobiciem. Gdy A. B. spotykała J. B. w mieście, zdarzało się, że zapraszała go na obiad.

G. B. pomagał A. B. w czynnościach życia codziennego. B. W. (2) odwiedzał matkę. Pożyczył pieniądze na węgiel.

J. B. nie interesował się losem syna w żadnym zakresie. G. B. wychowała i utrzymywała babcia. Do dzisiaj pomiędzy G. a jego ojcem brak jest porozumienia. G. B. unika ojca i wstydzi się go. Relacje pomiędzy braćmi B. W. (2) i J. B. nie były dobre. Sprowadzały się do interwencji B., gdy J. zagrażał A. B. i próbie rozmów wychowawczych z nim na temat jego zachowania.

Dowód: zeznania świadka W. B. (k. 202, e-protokół (...):12:41), zeznania świadka K. R. (k. 202, e-protokół (...):17:54), zeznania świadka I. W. (k. 202, e-protokół (...):23:29), przesłuchanie G. B. (k. 354-356, 225), przesłuchanie B. W. (2) (k. 354), przesłuchanie B. W. (1) (k. 225).

J. B. nie ma kontaktu z B. W. (1).

Dowód: przesłuchanie B. W. (1) (k. 354).

W dniu 05 kwietnia 2005 r. A. B. wystąpiła do Sądu Rejonowego w Świdnicy o przyznanie jej kuratora w osobie G. B.. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 19 kwietnia 2005 r. Sąd uwzględnił wnioszek. G. B. opiekował się babcią. Pomagał jej w wykonywaniu czynności dnia codziennego i prowadzeniu domu.

Dowód: wnioszek z dnia 5 kwietnia 2005 r. (k. 38), sprawozdanie kuratora społecznego (k. 21-22 akt(...)), sprawozdania G. B. (akta (...)), postanowienie z dnia 19 kwietnia 2005 r., sygnatura akt (...) (k.11 akt (...)).

W latach 2007 -2008 J. B. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym.

Dowód: bezsporne.

W dniu 18 października 2007 r. A. B. napisała do J. B. list, w którym obiecała odwiedzić syna w Zakładzie Karnym oraz obiecała kupić mu sweter i podkoszulkę.

Dowód: list z dnia 18 października 2007 r. (k 60).

A. B. odwiedziła syna w Zakładzie Karnym dwukrotnie.

Dowód: przesłuchanie B. W. (2) (k. 225).

W dniu 21 listopada 2007 r. A. B. darowała swojemu synowi B. W. (2) lokal mieszkalny numer (...), położony w Ś. przy ul. (...), dla którego to lokalu Sąd Rejonowy w Świdnicy prowadzi księgę wieczystą numer (...) wraz z udziałem w częściach wspólnych budynku i prawie użytkowania wieczystego działki gruntu, na której budynek jest posadowiony i udział wynoszący 0,92 % w prawie użytkowania wieczystego działki gruntu numer (...), położonej w Ś., przy ul. (...), numer 1, objętej księgą wieczystą numer (...).

Strony umowy ustaliły wartość nieruchomości na kwotę 40.000 zł.

Dowód: wypis z aktu notarialnego, rep. A nr (...) (k. 18-19).

Pieniądze na zakup mieszkania przy ul. (...) w Ś., A. B. otrzymała od B. W. (2).

Dowód: przesłuchanie G. B. (k. 225), przesłuchanie B. W. (2) (k. 225).

A. B. zmarła w dniu 28 kwietnia 2008 r. jako wdowa.

Dowód: odpis skrócony aktu zgonu (k. 28 akt III Op 12/05).

W dniu 26 stycznia 2005 r. A. B. sporządziła testament notarialny, w którym odwołała sporządzony w dniu 11 maja 1999 r. testament i powołała do całości spadku po sobie w udziałach wynoszących po 1/2 części spadku swojego syna B. W. (2) i swojego wnuka G. B. oraz oświadczyła, że wolą jej jest, aby w ewentualnym dziale spadku lokal mieszkalny numer (...), położony w S., przy ul. (...) przypadł jej wnukowi G. B., a lokal mieszkalny numer (...) położony w Ś. przy ul. (...) przypadł jej synowi B. W. (2). Testament z dnia 26 stycznia 2005 r. został otwarty i ogłoszony w dniu 27 czerwca 2013 r.

Postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 27 czerwca 2013 r., sygnatura akt (...), G. B. i B. B. (3) nabyli spadek po A. B. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 26 stycznia 2005 r. po 1/2 części spadku każdy z nich.

Dowód: wypis z aktu notarialnego, rep. A numer (...) (k. 25), protokół z otwarcia i ogłoszenia testamentu (k. 44 akt (...)), postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 27 czerwca 2013 r., sygnatura akt (...) (k. 46 akt I Ns 641/13).

W skład spadku nie wchodzi długi spadkowe.

Dowód: przesłuchanie B. W. (1) (k. 354), przesłuchanie G. B. (k. 354-356).

W skład spadku po A. B. wchodzi prawo własności samodzielnego lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w S. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w Świdnicy V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą numer (...) wraz z udziałem wynoszącym (...).000 w nieruchomości wspólnej, którą stanowi prawo własności gruntu oraz części budynku i urządzenia i udział wynoszący 2/12 części w nieruchomości gruntowej, oznaczonej geodezyjnie jako działka gruntu nr (...) o powierzchni 0,0077 ha położonej w S..

Dowód: bezsporne.

W dniu 23 września 2013 r. B. W. (2) i G. B. dokonali umownego działu spadku po zmarłej A. B., w ten sposób, że prawo własności samodzielnego lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w S. przy ul. (...) wraz ze związanymi udziałami w gruncie nabył na własność G. B. bez obowiązku spłat i dopłat.

Wartość samodzielnego lokalu mieszkalnego strony określiły na kwotę 60.000 zł, prawo do udziałów wynoszących 2/12 części w nieruchomości gruntowej na kwotę 84,00 zł.

Dowód: wypis aktu notarialnego, rep. A numer (...) (k. 21-24).

Wartość prawa do nieruchomości lokalowej położonej w S. przy ul. (...) z pomieszczeniami przynależnymi, udziałem w działce gruntu nr (...) i częściach wspólnych budynku oraz wartość udziału w wysokości 2/12 części w nieruchomości gruntowej stanowiącej działkę nr (...), zabudowaną budynkiem gospodarczym według stanu na dzień 20 kwietnia 2008 r. i aktualnych cen rynkowych wynosi 100.000 zł.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dnia 12 sierpnia 2015 r. (k. 236).

Wartość prawa do nieruchomości lokalowej położonej w Ś. przy ul. (...) według stanu na dzień 20 kwietnia 2008 r. i aktualnych cen rynkowych wynosi 64.400 zł.

Dowód: opinia biegłego sądowego z dnia 12 sierpnia 2015 r. (k. 236).

W dniu 7 grudnia 2008 r. została przeprowadzona interwencja policji ze zgłoszenia G. B., że jego ojciec nie chce go wpuścić do mieszkania. Ponadto, brak jest odnotowanych interwencji policji w okresie 2003 -2008 w mieszkaniu A. B..

Dowód: informacja z Policji z dnia 03 lutego 2015 r. k. 207, informacja z Policji z dnia 23 kwietnia 2015 r. (k. 231).

W dniu 20 kwietnia 2014 r. doszło do szarpaniny pomiędzy G. B. i J. B.. G. B. uderzył swojego ojca. Konflikt był na tle spraw spadkowych oraz dlatego, że J. zwrócił się do żony G. słowami powszechnie uznanymi za obelżywe. Na skutek uderzenia J. B. przez pozwanego, powód doznał otwartej rany ucha i śladów zadrapania. Na miejscu zdarzenia interweniowała Policja. W sprawie, odmówiono wszczęcia dochodzenia.

Dowód: karta informacyjna izby przyjęć (k. 140), postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia (k. 143-144), przesłuchanie G. B. (k. 354-356).

J. B. osiąga miesięczne dochody na poziomie około 1.000 zł. Zdarzają się okresy, że nie pracuje oraz że jego dochody są mniejsze. Korzysta ze świadczeń opieki pomocy społecznej. W 2013 r. odbywał staż. W okresie od lutego 2014 r. do 30 czerwca 2014 r. wykonywał prace społecznie użyteczne. W 2008 r. przeszedł zawał.

Dowód: zaświadczenie z dnia 17 lutego 2014 r. (k. 133), 27 maja 2014 r. (k.134), decyzja z dnia 7 lutego 2014 r. (k. 135), decyzja z dnia 5 marca 2014 r. (k. 137), decyzja z dnia 3 kwietnia 2014 r. (k. 136), zaświadczenia z dnia 27 maja 2014 r. (k. 138), dokumentacja medyczna (k. 139, 141-142).

G. B. mieszka przy ul. (...) w S. razem z żoną i trójką małoletnich dzieci. Jego żona nie pracuje. Pozwany osiąga miesięczny dochód w wysokości 2.100 zł brutto.

Dowód: przesłuchanie G. B. (k. 354-356).

B. W. (2) był osobą niepełnosprawną w znacznym stopniu. Otrzymywał miesięczny dochód w wysokości 2.446,89 zł tytułem renty.

Dowód: orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 1 października 2013 r. (k. 52), decyzja o przeliczeniu renty z 19 czerwca 2013 r. (k. 53).

B. W. (1) osiąga miesięczne dochody w wysokości około 2.930 zł (netto). Jest rozwiedziona. Wychowuje troje małoletnich dzieci. Spłaca zaciągnięty kredyt konsolidacyjny w wysokości 41.671,64 zł, termin ostatecznej spłaty kredytu jest oznaczony na dzień 18 sierpnia 2031 r.

Dowód: zaświadczenie o zarobkach (k. 337), wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 7 sierpnia 2015 r., sygnatura akt(...) (k.341), prognozowany harmonogram spłaty kredytu (k. 344-346).

Stan faktyczny w niniejszej sprawie został ustalony na podstawie w/w dowodów. Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów, ich autentyczność nie została bowiem zakwestionowana przez żadną ze stron, do czego i Sąd nie znalazł podstaw.

Opinie biegłych sądowych były wiarygodne. Sporządzone zostały przez uprawniony do tego podmiot, w zakresie właściwości. Opinie odpowiadały na pytania postawione przez Sąd. Były czytelne i zrozumiałe. Żadna ze stron nie wносиła do nich zastrzeżeń.

Oceniając wiarygodność zeznań świadków, Sąd brał pod uwagę rodzaj relacji łączących świadka ze zmarłą A. B. oraz stronami. Zeznania K. R., W. B., I. W., A. W. były ze sobą zbieżne i wzajemnie się uzupełniały. A jako takie, w pełni zasługiwały na uwzględnienie. Sąd miał przy tym na uwadze, że świadek K. R. nie jest związana z żadną ze stron postępowania i nie zależy jej na wyniku procesu. Jako sąsiadka A. B. i G. B., która mieszkała piętro wyżej, mogła mieć informacje dotyczące relacji pomiędzy powodem, pozwanymi i A. B.. Zeznania te były także odzwierciedleniem zeznań W. B., która często odwiedzała A. B., Kobiety zwierzały się sobie, co wynika także z zeznań W. S. jak i przesłuchania powoda J. B., który wskazał, że mama najbardziej zżyta była z W. B. (żoną zmarłego syna). Brak jest zatem powodów, aby odmówić wiarygodności w/w świadkom. W ocenie Sądu, zeznania W. S. były szczerze, jednak kobieta ta nie miała wiedzy dotyczącej relacji panującej w rodzinie B.. Świadek ten mieszkał około 300 m od A. B. i odwiedzała zmarłą. Okoliczność, że świadek nie widział, aby J. B. źle się zachowywał nie może dyskredytować zeznań pozostałych świadków. Jak wynika bowiem z zeznań K. R., gdy J. B. wiedział, że ktoś „inny” jest w domu, to „był cicho”. W ocenie Sądu, relacje pomiędzy kobietami nie były bardzo bliskie, świadczy o tym także okoliczność, że W. S. nie wiedziała kto opiekuje się G. B.. Z zasad doświadczenia życiowego wynika, że sprawowanie opieki prawnej jak i faktycznej nad małoletnim jest tak ważną kwestią, że osoby blisko ze sobą związane, dzielą się taką informacją.

Stan faktyczny Sąd oparł także na przesłuchaniu pozwanych, zważyć bowiem należy, że ich relacja była spójna z zeznaniami świadków K. R., W. B., I. W., A. W.. Sąd odmówił wiarygodności przesłuchaniu powoda J. B.. Wskazanie przez niego bowiem, że matka nie miała z nim żadnych kłopotów, a także, że B. W. (2) przyjeżdżał do nich raz na rok, on sam nie ubliżał matce, wyprowadził się po chciał „iść na swoją rękę” oraz żełożył na utrzymanie syna G. B. były odosobnione. Zaprzeczały im bowiem zeznania świadków K. R., W. B., I. W., A. W., przesłuchanie pozwanych, jak i dowody z dokumentów, w postaci, np. pozwu A. B. przeciwko synowi o eksmisję, wyroku Sądu Rejonowego dot. eksmisji z lokalu, postanowienia o przyznaniu opieki prawnej nad małoletnim G. B., czy postanowienia o ustanowieniu kuratora.

Sąd oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach (...) na kartach 4, 5, 8-10, gdyż nie miały one żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo podlegało oddaleniu.

W niniejszej sprawie, powód domagał się od pozwanych zapłaty na ich rzecz kwot po 20.000 zł tytułem zachowku po matce A. B.. Podstawę prawną powództwa stanowił przepis art. 991 § 1 i 2 kc, zgodnie z którym zstępny, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek). Wedle natomiast art. 991 § 2 kc jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Spadek po A. B. na podstawie testamentu notarialnego odziedziczyli po 1/2 części jej wnuk G. B. oraz syn B. W. (2). Pomiędzy stronami nie był sporny krąg spadkobierców ustawowych po zmarłej, skład spadku, dokonana darowizna przez A. B. na rzecz B. W. (2). W sprawie, pozwani podnieśli jednak szereg zarzutów.

W pierwszej kolejności należy ustosunkować się do zarzutu najdalej idącego, tj. zarzutu przedawnienia. W ocenie Sądu, nie zasługiwał on na uwzględnienie. Zgodnie z art. Art. 1007. § 1 k.c., roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku oraz roszczenia spadkobierców o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu. Przepis w takim brzmieniu ma zastosowanie na mocy art. 8 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilnych oraz niektórych innych ustaw, zgodnie z którym, do roszczeń, o których mowa w art. 1007 ustawy, o której mowa w art. 1, powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy tego artykułu w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Podkreślenia przy

tym wymaga, że roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą otwarcia i ogłoszenia testamentu. W niniejszej sprawie, testament z dnia 26 stycznia 2005 r. (na podstawie którego spadek po zmarłej A. B. odziedziczyli pozwani) został ogłoszony w dniu 27 czerwca 2013 r. Zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.c., bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem. Powództwo zostało wniesione w dniu 21 listopada 2013 r., zatem roszczenie o zachówek nie jest przedawnione.

W każdej sprawie o zachówek należy ustalić substrat zachowku. Zgodnie z treścią art. 993 kc substrat zachowku obejmuje czystą wartość spadku powiększoną o wartość darowizn i zapisów windykacyjnych. Ustalenie wartości stanu czynnego spadku następuje poprzez zestawienie i wycenę wszystkich praw (aktywów) należących do spadku, następnie – od tak ustalonej wartości stanu czynnego spadku – odejmuje się wartość stanu biernego (pasywów) spadku. W niniejszej sprawie bezsporne było, że w skład majątku spadkowego wchodzi prawo do nieruchomości lokalowej z pomieszczeniami przynależnymi położonej przy ul. (...), udziałem w działce gruntu nr (...) i częściach wspólnych budynku oraz udziału w wysokości 2/12 części w nieruchomości gruntowej stanowiącej działkę (...). Nieruchomość ta jest warta 100.000 zł. W skład spadku nie wchodzi długi. Z kolei wartość prawa do nieruchomości lokalowej, położonej w Ś. przy ul. (...) wynosi kwotę 64.400 zł. Podane wartości uwzględniają stan techniczny na dzień 20 kwietnia 2008 r. i aktualny poziom cen rynkowych.

J. B. jako syn A. B. byłby powołany do spadku z ustawy wraz z dwoma braćmi. W dacie otwarcia spadku był osobą pełnoletnią i zdolną do pracy zarobkowej. Zatem, jego udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku wynosiłby 1/6 (1/3 x 1/2).

Pozwani podnieśli zarzut nadużycia prawa przez powoda poprzez domaganie się zapłaty zachowku. W judykaturze podkreśla się, że zastosowanie art. 5 kc nie jest wykluczone także do spadkowych praw podmiotowych (por. wyrok SN z dnia 11 lipca 2012r., I CSK 75/12, LEX nr 1311040). Wskazuje się przy tym, że ocena Sądu, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa (art. 5 kc), nie powinna pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004r., IV CK 215/03, PiP (...)). Jednocześnie, jednak dopuszcza się, pozbawienie osoby uprawnionej zachowku na podstawie art. 5 kc, jednakże tylko w sytuacjach wyjątkowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001r., IV CKN 250/00, niepublikowany).

W ocenie Sądu, zachowanie i postawa J. B. wobec A. B., G. B. i B. W. (2) było naganne w stopniu na tyle istotnym, że w odczuciu społecznym przyznanie uprawnionemu zachowku byłoby uznane za niesprawiedliwe i niemoralne.

Jak bowiem wskazano powyżej, powód przez całe swoje dorosłe życie aż do śmierci spadkodawczyni nie zachowywał się wobec niej moralnie, nie spełniał podstawowych obowiązków rodzinnych wobec matki, syna i brata. Nie interesował się stanem zdrowia matki, nie udzielał pomocy w codziennych sytuacjach. Wręcz jego zachowanie było wysoce naganne. Żerował bowiem na swojej matce. Gdy mieszkał z matką i małoletnim wówczas synem G. B., wszczywał często awantury, nadużywał alkoholu, kradł matce pieniądze, wyzywał ją, poniżał, stosował przemoc fizyczną. Matka obawiała się o własne i wnuka zdrowie i życie. W ocenie Sądu, J. B. uczynił życie swojej matki i syna koszmarem. Sam nie dawał z siebie nic, a jedynie oczekiwał od innych. Po jego eksmisji, nadal nie zmienił swojego zachowania w stosunku do matki. Naturalnie, życie A. B. i G. B. stało się spokojniejsze, z uwagi na to, że powód z nimi nie mieszkał na co dzień. Przychodził jednak do matki, domagając się pieniędzy czy jedzenia. Często był pod wpływem alkoholu. Spadkodawczyni bała się własnego syna. Zdarzało się, że nie otwierała mu drzwi. Nadal używał słów obelżywych wobec matki. Co prawda, A. B. spotykając na ulicy (...) zapraszała go na obiad, odwiedziła go także dwa razy w Zakładzie Karnym i napisała do niego list, jednak okoliczności te, w świetle całokształtu tak nagannego i uporzycywego zachowania J. B. względem matki nie mogą świadczyć o tym, że stosunki pomiędzy spadkodawczynią a powodem były poprawne. W ocenie Sądu, napisanie listu do powoda przebywającego w Zakładzie Karnym, odwiedzenie go, czy nakarmienie, świadczy jedynie o przejawie matczynej miłości. Nie zmienia to jednak tego, że J. B. w żaden sposób tego nie doceniał. Nie odwiedzał on bowiem matki bezinteresownie, a wobec niej zachowywał się w sposób wysoce niemoralny i wbrew zasadom społecznym.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, że istniały również podstawy do oddalenia powództwa o zachówek w przypadku przyjęcia drugiego z wyrażanych w judykaturze poglądów, iż przepis art. 5 kc może być stosowany wyłącznie ze względu na relację zobowiązany – uprawniony do zachowku. W ocenie Sądu, zasądzenie jakichkolwiek kwot zarówno od G. B. jak i pozwanej B. W. (1), która wstąpiła w miejsce zmarłego ojca, jawiłoby się jako niesprawiedliwe. Podkreślić bowiem należy, że powód nie utrzymywał kontaktów z synem, ani bratem. Nie spełniał obowiązków rodzicielskich, ani moralnych wobec własnego dziecka. Nie interesował i nadal nie interesuje się jego losem. W okresie małoletności, G. B. żył w ciągłym strachu przed ojcem. Powód uczynił życie swojego syna niespokojnym. Nie okazywał mu ojcowskiej miłości. Obecnie, także nie stara się tych kontaktów naprawić. Wręcz, miało miejsce zdarzenie, w którym obraził partnerkę własnego dziecka. Pozwany stara się unikać ojca. Zasądzenie jakiegokolwiek kwoty tytułem zachowku od pozwanego G. B. na rzecz powoda byłoby wysoce niesprawiedliwe. Zważyć należy także, że pozwany wychowywał się także bez matki. Od 3ciego roku życia jego opiekunem prawnym była babcia, która robiła co mogła, aby zapewnić mu dobry i bezpieczny dom. A jego ojciec, nie dość, że w żaden sposób nie starał się spełniać swojej roli społecznej, to jeszcze uczynił jego życie niestabilnym. Sprawiając, że małoletni musiał przebywać w domu, w którym ojciec wszczynał awantury, nadużywał alkoholu, używał wobec babci przemocy zarówno psychicznej jak i fizycznej. Nadto, zważyć także należy na obecną sytuację majątkową i rodzinną pozwanego, który uzyskuje miesięczny dochód w wysokości około 2.100 zł brutto. Jego żona nie pracuje. Ma na utrzymaniu troje małoletnich dzieci. Mieszka wraz z rodziną w mieszkaniu po babci przy ul. (...) w S.. Mając na uwadze całokształt w/w okoliczności, w ocenie Sądu, wystąpienie z powództwem przez J. B. przeciwko G. B. jest nadużyciem prawa podmiotowego, które nie zasługuje na ochronę.

Odnosząc się do pozwanej B. W. (1), która wstąpiła w miejsce swojego ojca B. W. (2), powództwo w tym zakresie także podlegało oddaleniu. Podkreślić bowiem należy, że powód nie utrzymywał żadnych kontaktów ze swoim bratem ani jego dziećmi. Bracia nie mieli dobrych relacji. Kłócili się. B. W. (2) często stawał w obronie swojej matki. Starał się zmienić zachowanie powoda, poprzez próby rozmów z nim. Nie przynosiły one jednak żadnego efektu. Zdaniem Sądu, okoliczności niniejszej sprawy, w tym, że powód był pewnego rodzaju oprawcą wobec matki B. W. (2), a babci pozwanej, co wiązało się z pewnością z troską o mamę i smutkiem, a także brak relacji pomiędzy braćmi, prowadzenie żerującego trybu życia przez powoda, sprawia, że w odczuciu społecznym zasądzenie na jego rzecz pieniędzy tytułem zachowku byłoby niesprawiedliwe społecznie. Wskazać także należy na okoliczność, że spadkobiercy podzielili się spadkiem (zgodnie z wolą spadkodawczyni) w ten sposób, że prawo do nieruchomości przy ul. (...) bez obowiązku spłat otrzymał na własność G. B.. Z kolei, B. W. (2) otrzymał w darowiźnie od matki prawo do nieruchomości przy ul. (...) w Ś.. Zważyć jednak należy, że B. W. (2) wcześniej przekazał w całości pieniądze matce na zakup tej nieruchomości. Powyższe nasuwa wniosek, że w ramach uzgodnień pomiędzy spadkodawczynią a B., mogło pozostawać, że A. B. kupi nieruchomość, którą przekaze potem B., gdyż była zakupiona za jego środki finansowe. Odnieść się także należy do sytuacji majątkowej i rodzinnej B. W. (1), która sama wychowuje 3jkę dzieci, uzyskuje miesięczny dochód w wysokości 3.000 zł netto. Otrzymuje 1.000 zł tytułem alimentów i ma do spłacenia kredyt. Nie utrzymywała także kontaktów z wujkiem J. B., postrzega go jako osobę nadużywającą alkoholu. Takie zachowanie powoda należy ocenić negatywnie w świetle zasad powszechnie, społecznie akceptowanych. Sąd ma na uwadze, że prawa uprawnionego do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych. Jednak, nie można pominąć zachowania uprawnionego, które wskazuje jak ten wywiązywał się ze swoich obowiązków względem najbliższych. Art. 5 kc w procesie o zachówek należy stosować wyjątkowo, w ocenie Sądu, w niniejszej sprawie taki wyjątek zachodzi. Z uwagi na skrajnie rażące zachowanie J. B., przyznanie powodowi zachowku byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami etycznymi i godziłoby w elementarne poczucie sprawiedliwości.

Orzeczenie o kosztach zostało oparte na podstawie art. 102 k.p.c. zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sąd uznał, że taki wypadek zachodzi. Wziął przy tym pod uwagę sytuację materialną powoda, który osiąga miesięczne dochody w wysokości około 1000 zł miesięcznie, a także okoliczność, że występując z powództwem o zachówek powód mógł przypuszczać, że rozstrzygnięcie będzie dla niego korzystne.

W pkt III i IV wyroku, Sąd przyznał pełnomocnikom wyznaczonym z urzędu kwoty po 2.952 zł w tym 552 zł VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy udzielonej odpowiednio, powodowi i pozwanemu G. B. z urzędu. Rozstrzygnięcie to zostało oparte na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 6 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze. Wysokość stawek została ustalona w oparciu o § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pозew został wniesiony w dniu 21 listopada 2013 r.). Brak było przy tym wniosku o zasądzenie kosztów z powództwa wzajemnego.

W punkcie V wyroku Sąd przejął nieuiszczone koszty sądowe na rachunek Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Świdnicy. Na koszty te złożyła się opłata od pozwu, a także wydatek związany z wynagrodzeniem biegłego sądowego powołanego w sprawie (k. 239). Rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie zastosowanego odpowiednio art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.